

# Empirická pedagogika sportu

(d002)

Vladimír Juva

[juva@fsps.muni.cz](mailto:juva@fsps.muni.cz)

<http://www.fsps.muni.cz/~juva>

24. 10. 2019

# Výzkumné pole PgS:

- **vztah edukace a sportu** – široce pojatý fenomén, tzn. **školního sportu** (označení všech sportovních aktivit, které probíhají v rámci instituce školy), **soutěžního sportu a rekreačního sportu**
- **edukace ve sportu, sportem a pro sport**
- otázky související **s edukací ve sportu a za jeho využití**
- **edukační funkce sportu** = imanentní potenciál sportu a reálné sportovní (pohybové) aktivity, které iniciují specifické **edukační procesy** = takové činnosti, při nichž se nějaký subjekt učí, obvykle za působení (přímého nebo zprostředkovaného) jiného subjektu, který vyučuje nebo instruuje

# Výzkumné pole PgS:

sportovní edukace (SE):

- její **vývoj = historický výzkum** (proměny, národní a kulturní specifika, rozvoj SE, ...)
- její **současnost = hl. empirický výzkum**
- její **rozvoj = budoucnost = teoretický (normativní) přístup** (tvorba konceptů = individuální, institucionální, komunitní, státní, globální, ... plány a vize SE – kurikula, kodexy)
- její **srovnávání = komparativní výzkum** (synchronní, chronologický)



# Historický výzkum (HV)

- **předmět** = komplexní dějiny lidstva, tzn. včetně **vzniku, vývoje, proměn a rozvoje SE**
- **historický výzkum v pedagogice sportu** = klíčové problémy **vývoje teorie a praxe SE**
- **empirický výzkum** = předmět reálně **existuje**
- **X – historický výzkum** = **objekt** vědeckého zájmu zde a nyní **neexistuje**
- ⇒ hlavní **metoda** = **analýza historických pramenů**
- **typy pramenů** – primární + sekundární

# Historický výzkum (HV)

## Soudobé tendence HV i v pedagogice sportu:

- **komparativní historie** = místo monografického bádání (např. jedna osobnost) konfrontace více historických dimenzí → **přehodnocení stereotypů**
- **historie všedního dne** (dějiny každodennosti) = detailní analýzy jednotlivých událostí
- **mikrohistorie** (teleskop X mikroskop) = hluboká analýza vybraného fenoménu
- **HV soudobých dějin**
- **orální historie (narace)**
- **výzkum životního příběhu**  
(postupy blízké empirickému výzkumu)

# Teoretická (normativní, klasická) pedagogika sportu

- **klasický pedagogický koncept**  
(od Herbarta) = klíčová pozice patří cílům, které jsou normativní a jsou obtížně empiricky zdůvodnitelné
- analogicky i **pedagogika sportu** = nejen empirická, ale i **teoretická (normativní, duchovědně orientovaná, klasická)**  
**koncepce**
- klíčové = **teleologické** směřování (vize, rozvoj, směřování, cíle, modely, ...)

# Normativní pedagogika sportu

- **humanistická orientace** – podstatný úkol pedagogiky sportu = **identifikace a reflexe obrazů člověka** (Prohl, 2006)
- charakteristické = **diskuse** o **hodnotách, cílech a normách** sportovní edukace
- normativní pedagogika sportu má **vztah k filozofii a etice sportu**



# Normativní pedagogika sportu

## Typické otázky:

- Co tvoří klíčové cíle sportovní edukace?
- Podporují vytčené cíle sportovní edukace rozvoj osobnosti nebo ji poškozují?
- Můžeme stanovených cílů sportovní edukace dosáhnout?
- Proč dané cíle můžeme nebo nemůžeme splnit?
- ...

# Normativní pedagogika sportu

- analýzy soudobého sportu dokumentují časté jevy, jež humanistická společnost nemůže akceptovat
- význam normativní pedagogiky sportu – klíčový důraz na lidské hodnoty a s nimi související **směřování sportovní edukace**
- východisko – **Coubertinova analýza hodnot sportu**
- dále se rozvíjí v **olympijské pedagogice**
- smyslem olympizmu je zapojit sport do procesu harmonického rozvoje člověka s cílem vytvořit mírovou společnost, která zachovává lidskou důstojnost (Olympijská charta)
- princip **fair play** = edukační dimenze (nejen) soutěžního sportu

# Normativní pedagogika sportu

**Normativní koncept = východisko** pro:

- **sportovní pedagogy** (trenéři, učitelé TV, cvičitelé, instruktoři, ...) – orientace na dobrý a zdařilý život sportovců a na naplnění jejich přirozených zájmů
- **sportovce** – podstatné je pochopení pravidel, postupů a kritérií, jež umožní rozhodovat, které požadavky mají splnit a které odmítnout (autonomie sportovce)
- **výzkum** (viz kritická pedagogika sportu)

# Normativní pedagogika sportu

## Kritika:

- vytváří pouze ideální konstrukty
- neopírá se o realitu analyzovanou empirickými výzkumy

## Význam:

- sportovněpedagogické postuláty (normy, předlohy, modely) se nemohou doslovně přenášet do praxe, ale = **nepostradatelná hodnotová orientace** v originální práci sportovních pedagogů, kteří ji musí vždy autenticky a originálně aplikovat
- **východiska pro kritický výzkum**

# Empirická pedagogika sportu

- **empirická pedagogika** – od počátků 20. století – experimentální pedagogika (Meumann, Lay, Binet – IQ, Thorndike – vztah stimul – reakce)
- snahy o přesná měření edukačního procesu – vstupů a výstupů (testy)
- typický výzkum pedagogických otázek z pozice **behaviorální psychologie** – rozpracovala exaktní výzkumný aparát (výzkumné metody a techniky)
- význam empirické psychologie – i v současnosti v pedagogice sportu, např. výzkumy motorického učení

# Empirická pedagogika sportu

## VYCHÁZÍ:

- ze snahy přenést do pedagogiky **metodologii přírodních věd**
- z **kritiky** normativní a duchovědné koncepce (nedostatečná racionalita)
- z odmítnutí hodnotících soudů, edukačních požadavků (norem) a etických kritérií

## ZÁKLAD:

- **poznání pedagogické technologie**, informace o objektu zvaném „sportovní edukace“
- podstata zkoumaného objektu se odhaluje na základě hypotéz a jejich ověřování
- dosahované výsledky se stávají východiskem pedagogických prognóz

# Empirická pedagogika sportu

- rozvoj empirické pedagogiky sportu – konec 20. století
- **podstata =**  
**výzkum sportovněedukačního procesu**
- **výzkumná témata**, např.:
  - motorické učení
  - komunikace a motivace ve sportu
  - didaktické znalosti sportovního pedagoga
  - reflexe a sebereflexe sportovního pedagoga
  - metody a styly učení a výuky (trenéra, učitele, ...)
  - komplexní aktivity sportovního pedagoga a sportovce a jejich vzájemný vztah

# Empirická pedagogika sportu

- rozvoj empirické vědy = fundovaná metodologie
- **metodologie pedagogiky sportu** vychází z:
  - z metodologie kinantropologie
  - z metodologie věd o sportu
  - z metodologie pedagogiky
  - z metodologie sociálních věd
- autoři – např. Hendl, Gavora, Chráska, Miovský, Š. Švec, Šedřová, Švaříček  
zahraniční – angl., něm.
- význam **infrastruktury pedagogiky sportu**  
(kinantropologie, kinesiologie, věd o pohybu, věd o sportu)



# Empirická pedagogika sportu

**význam širší orientace výzkumu –  
metodologie věd o sportu, např. SRN:**

- pracovní pole, studijní obor a vědecká orientace vědy o sportu (Haag 1996)
- teoretické a praktické informační zdroje ve vědě o sportu (Haag; Hein 1990)
- výzkumné metody a techniky, plánování výzkumu a získávání údajů ve vědě o sportu (Strauß; Haag 1994)
- statistická a hermeneutická analýza dat ve vědě o sportu (Strauß; Haag; Kolb 1999)
- oblasti teorie a výzkumná témata ve vědě o sportu (Haag; Strauß 2003)

# Empirická pedagogika sportu

## Kritika empirického přístupu:

- chybějící teoretická orientace výzkumné praxe
- **redukcionismus** (opomíjení otázek edukačních cílů, zjednodušování komplexních pedagogických problémů)
- nedostatek odpovědnosti (cíl = vždy člověk)
- deterministické pojmání edukace (vychovávaný jako předmět technické manipulace)
- **nedostatečný zřetel k sociálním podmínkám**

# Empirická pedagogika sportu

## REAKCE NA KRITIKU =

zdůraznění **specifik ve výzkumu sportovní edukace**

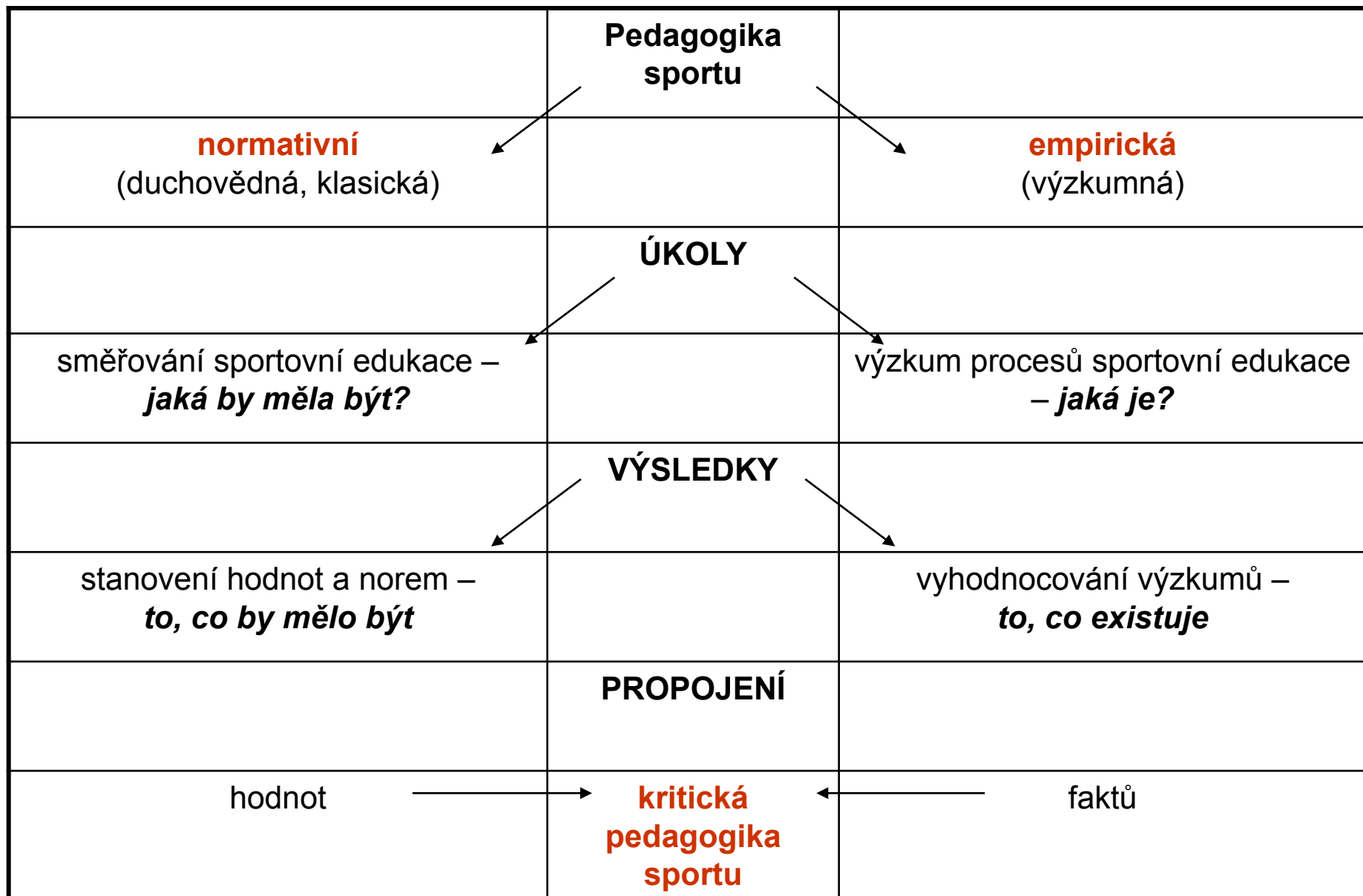
= respektování bázových principů vycházejících z normativní pedagogiky sportu (Prohl 2006):

1. **odpovědnost k praxi** = kritické východisko sportovněpedagogického výzkumu
2. **povinnosti k vlastnímu předmětu** sportovněpedagogického **výzkumu** = respektování etických a antropologických východisek v sociálním výzkumu
3. **svoboda výběru výzkumných metod** = možnost adaptace výzkumných postupů

## ROZVOJ tzv. *kritické pedagogiky sportu*:

- integrace empirických a normativních přístupů
- rozvoj humanisticky orientované sportovní edukace

# Kritická pedagogika sportu



# Typy výzkumů v PgS:

- **základní** – řešení klíčových problémů (sporadické)
- **aplikovaný** – řešení problémů praxe (typické)
  - **výzkumné šetření**
  - **akční výzkum**  
(prováděný samotným sportovním pedagogem)
  - „**kapesní**“ **výzkum**
- **kvantitativní** – „klasické“
- **kvalitativní** – „moderní“
- **smíšený** – trend

# Kvantitativní – kvalitativní přístup v PgS

	<b>kvantitativní</b>	<b>kvalitativní</b>
<b><i>cíl</i></b>	testování hypotéz	vytváření hypotéz
<b><i>logika</i></b>	deduktivní	induktivní
<b><i>počet případů</i></b>	vysoký	malý
<b><i>generalizace</i></b>	možná a měřitelná	nemožná
<b><i>informace</i></b>	redukovaná	bohatá
<b><i>kontakt</i></b>	zprostředkovaný	těsný a dlouhý
<b><i>validita</i></b>	nízká	potenciálně vysoká
<b><i>reliabilita</i></b>	vysoká	nízká

# Výzkumný proces v PgS

## *1. Vymezení výzkumného problému*

- co zkoumat? (aspekt, prvek, rozvoj, efekty, ... SE ve vztahu k minulosti, současnosti, popř. budoucnosti)
- koho? způsoby výběru – kvantit. x kvalit. výzkum
- co? (kurikulární dokumenty SE, koncepční materiály, ...)
- kde? (místně, státně, mezinárodně, globálně, ...)
- kdy? (např. dlouhodobé výzkumy)
- jak? (teoreticky, empiricky, metavýzkumy, ...)
- za co? (ekonomická náročnost výzkumu)
- - ...?

# Výzkumný proces v PgS

## *2. Informační příprava*

### **obsahová**

(monografie, časopisy, databáze, ...)

**klíčová slova?**

### **+ metodologická –**

dle vhodného výzkumného designu

(kvanti x kvali x smíšený)



# Výzkumný proces v PgS

## 3. Formulace

(a) *výzkumných otázek*  
**vždy**

(b) *hypotéz*  
**ne vždy, např. ...**

# Výzkumný proces v PgS

## 4. Zjišťování (sport. pedagogických) faktů výzkumnými metodami a technikami

### 4.1 Kvantitativní výzkum

- **dotazník** – vymezení, typy
- **pozorování** – vymezení, typy
- **rozhovor** – vymezení, typy
- **experiment** – vymezení, typy
- **didaktický test** – vymezení, typy
- **sociometrický test** – vymezení, typy
- ...

# Výzkumný proces v PgS

## 4. Zjišťování (sport. pedagogických) faktů výzkumnými metodami a technikami

### 4.2 Kvalitativní výzkum

- **dotazník** – vymezení, typy
- **pozorování** – vymezení, typy
- **interview** – vymezení, typy
- **focus group** – vymezení, průběh
- **analýza dokumentů** – vymezení
- **případová studie** – typy
- **zakotvená teorie**
- **výzkum životního příběhu** – koho?
- **etnografie** – vymezení
- ...

# Výzkumný proces v PgS

## ***5. Vyhodnocení výsledků***

kvantitativní – jevy, které lze měřit, počítat  
– statistické techniky, tabulky, grafy  
kvalitativní – hluboká analýza, popis

## ***6. Zpracování výsledků***

psaní zprávy o výzkumu  
(věda = vědecký text)  
prezentace – diskuse

Děkuji Vám za pozornost